

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kümnes koda)

30. märts 2023*

Eelotsusetaotlus – Õiguslane koostöö tsiviilasjades – Pärimisõigust käsitlevad meetmed – Määrus (EL) nr 650/2012 – Artikkel 13 – Pärandist loobumise avaldus, mille pärija on esitanud oma hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtule – Avalduse hilisem kandmine teise liikmesriigi registrisse teise pärija taotluse alusel

Kohtuasjas C-651/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sofiyski rayoneni sadi (Sofia rajoonikohus, Bulgaaria) 25. oktoobri 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse samal päeval, menetluses, mille algatamist taotles

M. Ya. M.,

EUROOPA KOHUS (kümnes koda),

koosseisus: kohtunik M. Ieșič (ettekandja) koja presidendi ülesannetes, kohtunikud I. Jarukaitis ja Z. Csehi,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitas:

– Euroopa Komisjon, esindajad: W. Wils ja I. Zaloguin,

olles 10. novembri 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määruse (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (ELT 2012, L 201, lk 107; parandus ELT 2019, L 243, lk 9), artikli 13 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud menetluses, mille algatamist taotles pärija M. Ya. M. seoses taotlusega kanda pärandist loobumise avaldus, mille üks teine pärija on esitanud oma hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtule, teise liikmesriigi registrisse.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Määruse nr 650/2012 põhjendustes 7, 23, 32 ja 67 on märgitud:
 - „(7) Tuleks edendada siseturu nõuetekohast toimimist, kaotades isikute vaba liikumist piiravad takistused, millega puutuvad praegu kokku inimesed, kes soovivad teostada oma õigusi piiriülese mõjuga pärimisasjade puhul. Euroopa õigusruumis peavad kodanikud saama aegsasti korraldada oma pärandiga seotud küsimusi. Pärijate ja annakusaajate, teiste surnule lähedaste isikute ning pärandaja võlausaldajate õigusi tuleb kaitsta tõhusal viisil.
- [...]
- (23) Arvestades ELi kodanike suurenevat liikuvust ning [Euroopa L]iidus nõuetekohase õigusemõistmise tagamiseks ning selleks, et tagada tegelike ühendavate tegurite olemasolu pärimise ja selle liikmesriigi vahel, mille õigust kohaldatakse, tuleks käesolevas määruses kehtestada, et nii kohtualluvuse kui ka kohaldatava õiguse kindlaksmääramise eesmärgil sätestatud üldiseks ühendavaks teguriks on surnu harilik viibimiskoht tema surma hetkel.
- [...]
- (32) Et hõlbustada asjaajamist pärijate ja annakusaajate jaoks, kelle harilik viibimiskoht on muus liikmesriigis kui see, kus pärimisasja menetletakse või hakatakse menetlema, peaks käesolev määrus võimaldama igal pärimisele kohaldatava õiguse kohaselt õigust omaval isikul teha pärandi, annaku või sundosa vastuvõtmise või sellest loobumise avaldus või avaldus pärandist tulenevate võlgade suhtes vastutuse piiramise kohta oma harilikuks viibimiskohaks oleva liikmesriigi õigusega ette nähtud vormis selle liikmesriigi kohtus. See ei tohiks välistada, et niisuguseid avaldusi esitatakse teistele selle liikmesriigi asutustele, mis on siseriikliku õiguse kohaselt pädevad avaldusi vastu võtma. Oma hariliku viibimiskoha liikmesriigis avalduse esitamise võimalust kasutada soovivad isikud peaksid ise teavitama kohut või asutust, mis menetleb või hakkab menetlema pärimisasja, sellise avalduse olemasolust pärimisele kohaldatava õiguse alusel seatud tähtaja jooksul.

[...]

(67) Piiriülese mõjuga pärimisasja kiireks, sujuvaks ja tõhusaks lahendamiseks liidus peavad pärijad, annakusaajad, testamenditäitjad ja pärandi hooldajad saama hõlpsasti tõendada oma staatust ja/või õigusi ja volitusi muus liikmesriigis, näiteks pärandvara asukohaliikmesriigis. [...]“.

4 Määruse II peatükk „Kohtualluvus“ sisaldab muu hulgas artikleid 4 ja 13.

5 Määruse artiklis 4 „Üldine kohtualluvus“ on ette nähtud:

„Pärimisasja tervikuna lahendamiseks on pädevad isiku surma hetkel tema harilikuks viibimiskohaks olnud liikmesriigi kohtud.“

6 Sama määruse artiklis 13 „Pärandi, annaku või sundosa vastuvõtmine või sellest loobumine“ on sätestatud:

„Lisaks käesoleva määruse kohaselt pärimisasja lahendamiseks pädevatele kohtutele on selle liikmesriigi kohtutel, kus on selle isiku harilik viibimiskoht, kes pärimisasjale kohaldatava õiguse kohaselt võib esitada kohtule avalduse pärandi, annaku või sundosa vastuvõtmiseks või sellest loobumiseks või avalduse asjaomase isiku vastutuse piiramise kohta pärandil lasuvate võlgade eest, pädevus võtta vastu selliseid avaldusi, kui selle liikmesriigi õiguse kohaselt võib selliseid avaldusi kohtule esitada.“

7 Määruse nr 650/2012 III peatükk „Kohaldatav õigus“ sisaldab muu hulgas artikleid 21 ja 22.

8 Määruse artikli 21 „Üldreegel“ lõikes 1 on sätestatud:

„Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse pärimisasjale tervikuna selle riigi õigust, kus asus surnu harilik viibimiskoht tema surma hetkel.“

9 Määruse artikli 22 „Õiguse valik“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Isik võib pärimisasjale kui tervikule kohaldatavaks õiguseks valida selle riigi õiguse, mille kodanik ta on valiku tegemise ajal või surma hetkel.“

Bulgaaria õigus

10 Pärimisseaduse (zakon za nasledstvo, DV nr 22, 29.1.1949) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „pärimisseadus“) on artiklis 48 ette nähtud, et pärandi vastuvõtmine toimub vastuvõtmise teel ja et vastuvõtmise õiguslikud tagajärjed tekivad alates pärandi avanemisest.

11 Pärimisseaduse artikli 49 lõike 1 kohaselt võib vastuvõtmine toimuda kirjaliku avalduse tegemisega Rayonen sadile (rajoonikohus, Bulgaaria), kelle tööpiirkonnas pärand avanes. Sellisel juhul kantakse vastuvõtmine selleks ette nähtud registrisse.

12 Pärimisseaduse artikli 51 lõikes 1 on ette nähtud, et iga puudutatud isiku avalduse alusel määrab Rayonen sad (rajoonikohus) pärast pärima õigustatud isiku kohtusse kutsumist talle tähtaja avalduse esitamiseks pärandi vastuvõtmiseks või sellest loobumiseks. Artikli 51 lõikes 2 on sätestatud, et kui pärija ei esita avaldust talle antud tähtaja jooksul, kaotab ta õiguse pärandi vastuvõtmiseks. Artikli 51 lõike 3 kohaselt registreeritakse pärija avaldus pärimisseaduse artikli 49 lõikes 1 nimetatud registris.

- 13 Pärimisseaduse artikli 52 kohaselt toimub pärandist loobumine selle seaduse artikli 49 lõikes 1 sätestatud korras ja see kantakse registrisse samas menetluses.
- 14 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Grazhdanski protsesualen kodeks, DV nr 59, 20.7.2007) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „tsiviilkohtumenetluse seadustik“) on artikli 26 lõikes 1 ette nähtud, et tsiviilvaidluse pooled on isikud, kelle nimel ja kelle vastu kohtuasja menetletakse. Artikli 26 lõikes 2 on sätestatud, et keegi ei saa võõraid õigusi kohtus enda nimel teostada, välja arvatud seadusega ette nähtud juhtudel.
- 15 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 531 lõike 1 kohaselt algatatakse hagita menetlus asjaomase isiku taotlusel.
- 16 Selle seadustiku artikli 533 kohaselt on kohus kohustatud omal algatusel kontrollima, kas tingimused taotletava otsuse tegemiseks on täidetud. Kohus võib koguda omal algatusel tõendeid ja võtta arvesse faktilisi asjaolusid, mida avaldaja ei ole esitanud.
- 17 Kohtute halduskorralduse määruse (pravilnik za administratsiata v sadilishtata, DV nr 68, 22.8.2017) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis on artikli 39 lõike 1 punktis 11 ette nähtud:
„Kohtu registriosakonnas peetakse elektroonilisel ja/või paber kandjal järgmisi registreid:
[...]
11) pärandi vastuvõtmise ja pärandist loobumise register“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 18 Põhikohtuasja taotleja M. Ya. M., kes on Bulgaaria kodanik, teatab, et ta on oma vanaema, 29. märtsil 2019 Kreekas surnud Bulgaaria kodaniku M. T. G. pärija.
- 19 Põhikohtuasja taotleja esitas Sofiyski rayoneni sadile (Sofia rajoonikohus, Bulgaaria), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus, taotluse kanda registrisse pärandist loobumise avaldus, mille on esitanud teine pärija, nimelt pärandaja abikaasa. Ta esitas sellega seoses Bulgaaria ametiasutuste koostatud pärimistunnistuse, mille kohaselt jättis pärandaja pärijaks oma Kreeka kodanikust abikaasa H. H., tütre I. M. N-i ja põhikohtuasja taotleja.
- 20 Selles menetluses esitas põhikohtuasja taotleja Eirinodikeio Athinoni (Ateena rahukohtunik, Kreeka) koostatud protokoll, milles on märgitud, et pärandaja abikaasa ilmus 28. juunil 2019 selle kohtuniku juurde ja teatas, et ta loobub pärandist. Lisaks avaldas pärandaja abikaasa, et pärandaja elas viimati Kreekas.
- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et talle ei ole täpsustatud, kus asus surnud isiku viimane harilik viibimiskoht, ning et ta saab selle kohta teavet koguda alles pärast seda, kui ta on kindlaks teinud, et ta on pädev kandma registrisse pärandist loobumise avaldust, mis on varem esitatud selle liikmesriigi kohtusse, kus on loobunud pärija harilik viibimiskoht.

- 22 Lisaks nähtub eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasja taotleja ei tegutse surnud isiku abikaasa esindajana, vaid teatab, et tema huvi asjaomase pärandist loobumise avalduse registreerimise vastu tuleneb sellest, et ta on teine sama astme pärija ja kande tegemine suurendaks tema pärandiosa.
- 23 Neil asjaoludel on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas selline avaldus tuleb teha ka sellesse kohtusse, kellel on üldine pädevus pärimisasja lahendamiseks tervikuna, kui selle avalduse sai määruse nr 650/2012 artikli 13 kohaselt pädev kohus. Lisaks küsib ta, kas ühe pärija pärandist loobumise avaldust on võimalik registreerida teise pärija taotluse alusel.
- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul võib määruse nr 650/2012 artikkel 13 tekitada kohtualluvuse konflikti, kuna selle määruse üldsätete kohaselt määrab kohtualluvuse pärandaja, mitte pärija harilik viibimiskoht. Kuigi põhimõtteliselt on pärimisasja lahendamiseks pädev selle liikmesriigi kohus, kus oli pärandaja viimane harilik viibimiskoht, on siiski võimalik, et viimati nimetatud kohtule ei ole teada kanded, mis puudutavad pärijate poolt nende hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtule esitatud pärandist loobumise või pärandi vastuvõtmise avalduste registreerimist.
- 25 Seega tekitab määrus nr 650/2012 õigusliku lünga, kuna see näeb ette eri liikmesriikide kohtute konkureeriva pädevuse, st pärandaja viimase hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtu ja pärijate hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtu pädevuse, panemata viimati nimetatud kohtule siiski kohustust teavitada esimest kohut selliste avalduste olemasolust.
- 26 Sellega seoses täheldab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et teavitamiskohustuse puudumine ei vasta Bulgaaria seadusandja ja kohtupraktika arusaamale, mille kohaselt kõik pärandi vastuvõtmise või pärandist loobumise avaldused koondatakse samasse kohta ja ühte kohturegistrisse, kust saab teha vastavaid päringuid. Selle käsitluse eesmärk on tagada õiguskindlus, mis käesoleval juhul tuleneb võimalusest säilitada kõiki pärandi vastuvõtmise või sellest loobumise andmeid samas kohas.
- 27 Kuna sellist teavitamiskohustust ei ole määruses nr 650/2012 sõnaselgelt ette nähtud, on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, millise menetlusega on tal tegemist, kui selle käigus ei nõua põhikohtuasja taotleja mitte enda, vaid pärandaja ühe teise pärija pärandist loobumise registreerimist. Sellist menetlust ei ole aga Bulgaaria õiguses ette nähtud. Põhimõte, et igaüks kaitseb kohtus oma õigusi ise, ei võimalda lasta kanda registrisse teiste isikute avaldusi pärandi vastuvõtmise või pärandist loobumise kohta.
- 28 Seetõttu on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud esiteks küsimus, kas määruse nr 650/2012 artikliga 13 on kaudselt vastuolus see, et pärija hariliku viibimiskoha liikmesriigis registreeritud pärandist loobumise avalduse registreerib hiljem teise liikmesriigi kohus, nimelt selle liikmesriigi kohus, kus surnud isiku surma hetkel oli väidetavalt tema harilik viibimiskoht.
- 29 Selles osas eelistab eelotsusetaotluse esitanud kohus lahendust, mis seisneb selles, et on lubatud registreerida mitu pärandist loobumise avaldust mitmes liikmesriigis. Ta väidab, et selline lahendus ei kahjusta märkimisväärselt õiguskindlust, kuna esiteks on liikmesriikide õiguskordades ette nähtud eeskirjad, mida tuleb järgida juhul, kui on mitu järjestikust pärandi vastuvõtmise või pärandist loobumise avaldust, ning teiseks võib talle esitatud taotluse alusel pärandivaidust lahendav kohus nende avalduste esitamise kuupäevade alusel hinnata avalduste õiguslikke tagajärgi.

- 30 Teiseks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kes on see isik, kes võib pärast seda, kui pärandi vastuvõtmise või sellest loobumise avaldus on ühes liikmesriigis registreeritud, taotleda avalduse hilisemat registreerimist teises liikmesriigis. See asjaolu on oluline, kuna Bulgaaria menetlusõiguses ei ole ette nähtud võimalust lasta sellist teises liikmesriigis juba registreeritud avaldust Bulgaaria kohtus registreerida. Avalduse saab esitada ainult asjaomane pärija isiklikult. Seega tekib küsimus, kas pärija võib taotleda pärandaja eeldatava hariliku viibimiskoha liikmesriigis sellise pärandist loobumise avalduse registreerimist, mille on esitanud teine pärija ja mis on registreeritud selle pärija hariliku viibimiskoha liikmesriigis, kui seda ei ole esimesena nimetatud liikmesriigi õiguses sõnaselgelt ette nähtud.
- 31 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et määruse nr 650/2012 artikli 13 tõhus kohaldamine, mis on kooskõlas selle artikli eesmärgiga, nagu on esitatud selle määruse põhjenduses 32 – nimelt, et pärijat ei tohiks kohustada reisima pärandaja hariliku viibimiskoha liikmesriiki ega palkama endale selles liikmesriigis kohtumenetluse jaoks esindajat, et esitada pärandi vastuvõtmise või pärandist loobumise avaldust –, nõuab, et iga pärija saaks taotleda varem teises liikmesriigis esitatud pärandist loobumise avalduse registreerimist. Käesoleval juhul võimaldaks see jätta Bulgaaria menetlusõiguse kohaldamata, arvestades vajadust teha erand liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõttest, et tagada artikli 13 tõhus kohaldamine.
- 32 Seevastu juhul, kui pärandist loobumise avalduse registreerimine oleks võimalik nii pärija hariliku viibimiskoha liikmesriigis kui ka selles liikmesriigis, kus oli pärandaja harilik viibimiskoht tema surma hetkel, kuid üksnes tingimusel, et pärija esitab avalduse isiklikult, muudaks see tingimus määruse nr 650/2012 artikli 13 sisutühjaks.
- 33 Sellega seoses lisab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et määruses nr 650/2012 on lünk, kuna see ei pane pärandist loobumise avalduse vastuvõtmiseks pädevale kohtule kohustust teavitada avalduse olemasolust kohut, kellel on üldine pädevus pärimisasja lahendamiseks tervikuna. Seetõttu ja selleks, et vältida konflikte pärijate vahel, aga ka selleks, et peetaks kinni pärandist loobunud pärija tahteavaldusest, peaks igal pärijal olema õigus lasta teha selle tahteavalduse kohta kanne pärandaja viimase hariliku viibimiskoha liikmesriigi registritesse.
- 34 Neil asjaoludel otsustas Sofiyski Rayonen sad (Sofia rajoonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas määruse (EL) nr 650/2012 artiklit 13 tuleb koostoimes õiguskindluse põhimõttega tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, et pärast seda, kui üks pärija on juba lasknud registreerida pärandaja – kelle harilik viibimiskoht oli surma hetkel teises liikmesriigis – pärandi vastuvõtmise või pärandist loobumise oma hariliku viibimiskoha riigi kohtus, võiks teine pärija taotleda pärandist loobumise või pärandi vastuvõtmise veel kord registreerimist pärandaja viimase hariliku viibimiskoha riigis?
2. Kui vastus esimesele küsimusele on, et registreerimine on lubatav, siis kas määruse (EL) nr 650/2012 artiklit 13 koostoimes õiguskindluse ja liidu õiguse tõhusa rakendamise põhimõttega, samuti riikide koostöö tegemise kohustusega vastavalt ELL artikli 4 lõikele 3 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus see, et kui üks pärija on oma hariliku viibimiskoha liikmesriigis ühise pärandaja pärandist loobunud, taotleb teine pärija, kes elab riigis, kus oli pärandaja harilik viibimiskoht tema surma hetkel, selle pärandist loobumise registreerimist vaatamata sellele, et viimati nimetatud riigi menetlusõiguses ei ole teise isiku nimel pärandist loobumise registreerimise võimalust ette nähtud?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Sissejuhatavad märkused

- 35 Alustuseks tuleb märkida, et eelotsusetaotlusest nähtub, et surnud isiku abikaasa esitatud andmete kohaselt oli surnud isiku viimane harilik viibimiskoht Kreekas. See tähendab, et Kreeka kohtutel on pädevus pärimisasja lahendamiseks tervikuna, kuna kohaldatav õigus on põhimõtteliselt Kreeka õigus, välja arvatud juhul, kui surnud isik on vastavalt määruse nr 650/2012 artikli 22 lõikele 1 valinud pärimisasjale kohaldatavaks õiguseks selle liikmesriigi õiguse, mille kodanik ta oli, nimelt Bulgaaria õiguse.
- 36 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et tal ei ole täpseid andmeid surnud isiku viimase hariliku viibimiskoha kohta ning et selliste andmete kogumiseks peab ta kõigepealt kindlaks tegema, kas ta on pädev kandma registrisse pärandist loobumise avaldust, mis on esitatud selle liikmesriigi kohtule, kus on loobunud pärija harilik viibimiskoht.
- 37 Seega näib, et liikmesriiki, kelle kohtutel on üldine kohtualluvus määruse nr 650/2012 artikli 4 alusel, ei ole käesoleval juhul võimalik selgelt kindlaks teha. Ent nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 39 sisuliselt märkis, on juhul, kui ilmneb, et surnud isiku viimane harilik viibimiskoht oli Kreekas, selle liikmesriigi kohtute ülesanne teha selle sätte alusel otsus kõigis asjaomase pärimisasjaga seotud küsimustes, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevuses on üksnes võtta selle määruse artikli 13 alusel vastu võimalikke avaldusi, kui ta on pärija hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohus.
- 38 Neid kaalutlusi arvestades on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kõigepealt kontrollida, kus oli pärandaja harilik viibimiskoht, enne kui ta hindab, millistel tingimustel võib ühe pärija taotluse alusel registreerida pärandist loobumise avalduse, mille on esitanud teine pärija oma hariliku viibimiskoha liikmesriigis.
- 39 Juhul, kui selles osas peaks ilmnema, et Bulgaaria õigusnormid takistavad eelotsusetaotluse esitanud kohtul kontrollida, kas ta on pädev kõnealust pärimisasja lahendada, siis peaks see kohus jätma need kohaldamata. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast nähtub nimelt, et liikmesriigi kohus, kes oma pädevuse piires kohaldab liidu õigusnorme, on kohustatud tagama nende normide täieliku õigusmõju, jättes vajaduse korral omal algatusel kohaldamata mis tahes riigisisese õigusakti sätte, mis on liidu õigusega vastuolus (vt selle kohta 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

Sisulised küsimused

- 40 Oma küsimustega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas määruse nr 650/2012 artikliga 13 on vastuolus see, kui juhul, kui üks pärija on lasknud oma hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtus registreerida avalduse sellise pärandaja – kelle harilik viibimiskoht surma päeval oli teises liikmesriigis – pärandi vastuvõtmise või sellest loobumise kohta, taotleb teine pärija selle avalduse hilisemat registreerimist viimati nimetatud liikmesriigi pädevas kohtus.

- 41 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleneb nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest kui ka võrdsuse põhimõttest, et sellise liidu õigusnormi sõnastust, mis ei viita sõnaselgelt liikmesriikide õigusele õigusnormi tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb tavaliselt kogu liidus tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt ning sellise tõlgenduse andmisel ei tule arvesse võtta mitte ainult selle sätte sõnastust, vaid ka sätte konteksti ja asjaomase õigusakti eesmärki (2. juuni 2022. aasta kohtuotsus T.N. ja N.N. (pärandist loobumise avaldus), C-617/20, EU:C:2022:426, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Esiteks tuleb seoses määruse nr 650/2012 artikli 13 sõnastusega märkida, et selle sätte kohaselt on lisaks selle määruse alusel pädevatele pärimisasju lahendavatele kohtutele selle liikmesriigi kohtutel, kus on selle isiku harilik viibimiskoht, kes pärimisasjale kohaldatava õiguse kohaselt võib esitada kohtule avalduse pärandi, annaku või sundosa vastuvõtmiseks või sellest loobumiseks või avalduse asjaomase isiku vastutuse piiramise kohta pärandil lasuvate võlgade eest, pädevus võtta vastu selliseid avaldusi.
- 43 Teiseks tuleb määruse nr 650/2012 artikli 13 konteksti kohta märkida, et see artikkel kuulub määruse II peatükki, mis reguleerib kõiki kohtualluvuse aluseid pärimisasjades. Artiklis 13 on seega ette nähtud alternatiivne kohtualluvus, mille eesmärk on võimaldada pärijatel, kelle harilik viibimiskoht ei ole liikmesriigis, mille kohtutele määruse nr 650/2012 artiklites 4–11 ette nähtud üldnormide kohaselt pärimisasi allub, esitada pärandi vastuvõtmis- ja loobumisavalduse selle liikmesriigi kohtule, kus on nende harilik viibimiskoht (2. juuni 2022. aasta kohtuotsus T.N. ja N.N. (pärandist loobumise avaldus), C-617/20, EU:C:2022:426, punkt 37).
- 44 Kolmandaks tuleb määrusega nr 650/2012 taotletavate eesmärkide kohta märkida, et määruse põhjenduse 7 kohaselt on selle eesmärk edendada siseturu nõuetekohast toimimist, kaotades isikute vaba liikumist piiravad takistused, millega puutuvad kokku inimesed, kes soovivad teostada oma õigusi piiriülese mõjuga pärimisasjades. Pärijate ja annakusaajate, teiste surnule lähedaste isikute ning pärandaja võlausaldajate õigused peavad eelkõige Euroopa õigusruumis olema tagatud tõhusal viisil (vt selle kohta 2. juuni 2022. aasta kohtuotsus T.N. ja N.N. (pärandist loobumise avaldus), C-617/20, EU:C:2022:426, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 45 Sellega seoses on Euroopa Kohus juba järeldanud, et määruse nr 650/2012 artikkel 13 – tõlgendatuna koostoimes põhjendusega 32, mille kohaselt on selle sätte eesmärk hõlbustada asjaajamist pärijate ja annakusaajate jaoks, kelle harilik viibimiskoht on muus liikmesriigis kui see, kus pärimisasja menetletakse või hakatakse menetlema – teenib pärijate ja annakusaajate toimingute lihtsustamise eesmärki, kaldudes kõrvale selle määruse artiklites 4–11 sätestatud kohtualluvuse eeskirjadest (vt selle kohta 2. juuni 2022. aasta kohtuotsus T.N. ja N.N. (pärandist loobumise avaldus), C-617/20, EU:C:2022:426, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 46 Pärimisasja lahendavale kohtule pärandi vastuvõtmise või sellest loobumise avaldustest teatamise kohta tuleb konkreetselt märkida, et määruse nr 650/2012 põhjenduse 32 viimasest lausest nähtub, et „[o]ma hariliku viibimiskoha liikmesriigis avalduse esitamise võimalust kasutada soovivad isikud peaksid ise teavitama kohut või asutust, mis menetleb või hakkab menetlema pärimisasja, sellise avalduse olemasolust pärimisele kohaldatava õiguse alusel seatud tähtaja jooksul“.
- 47 Põhjenduse 32 viimane lause annab esmapilgul mõista, et liidu seadusandja arvates on vaja, et pärija hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtule esitatud pärandist loobumise avaldus tehtaks pärimisasja lahendavale kohtule teatavaks. Tuleb aga tõdeda, et määruse nr 650/2012 artiklis 13 ei ole ette nähtud mehhanismi, kuidas peaks loobunud pärija hariliku viibimiskoha liikmesriigi

kohus sellise avalduse pärimisasja lahendavale kohtule edastama. Põhjenduses 32 on siiski eeldatud, et isikud, kes on kasutanud võimalust esitada vastav avaldus oma hariliku viibimiskoha liikmesriigis, on kohustatud teatama nendest avaldustest pärimisasja menetlevatele asutustele (vt selle kohta 2. juuni 2022. aasta kohtuotsus T.N. ja N.N. (pärandist loobumise avaldus), C-617/20, EU:C:2022:426, punkt 47).

- 48 Kuigi on tõsi, et pärandist loobuval pärijal on huvi teha selline avaldus pärimisasja lahendavale kohtule teatavaks, et vältida seda, et kohus teeks sisuliselt vale otsuse, mis oleks vastuolus tema tahteavaldusega, ei jää üle muud kui tõdeda, et määruse nr 650/2012 sätteid ei pane talle selles osas siduvat kohustust. Seega ei saa asuda seisukohale, et pärandist loobuv pärija peab alati ise seda kohut vastavast avaldusest teavitama.
- 49 Neil asjaoludel tuleb määruse nr 650/2012 artikli 13 kohaselt esitatud avalduste edastamist pärimisasja lahendavale kohtule tõlgendada laialt. Edastamise eesmärk on nimelt võimaldada sellel kohtul teada saada, et selline avaldus on esitatud, ja võtta seda pärimisasja lahendamisel arvesse. Selles osas ei oma tähtsust, kuidas see avaldus nimetatud kohtule teatavaks tehakse.
- 50 Nimelt ei ole määrusega nr 650/2012 vastuolus see, kui juhul, kui üks pärija on lasknud oma hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtus registreerida avalduse sellise pärandaja – kelle harilik viibimiskoht surma päeval oli teises liikmesriigis – pärandist loobumise kohta, taotleb teine pärija selle avalduse hilisemat registreerimist viimati nimetatud liikmesriigis. Tuleb asuda seisukohale, et pärija, kellele selline avaldus võib kasu tuua, peab saama teavitada pärimisasja lahendavat kohut avalduse olemasolust, kui pärandist loobunud pärija ei ole seda ise teinud, et hõlbustada pärimisasja lahendamist.
- 51 Niisugust tõlgendust kinnitavad määruse nr 650/2012 eesmärgid, mis on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktis 44 ja mis eelkõige seisnevad nende isikute vaba liikumist piiravate takistuste kaotamises, kes soovivad teostada oma õigusi piiriülese mõjuga pärimisasjades.
- 52 Sellega seoses tuleb rõhutada, et pärimisasja lahendava kohtu teavitamine pärandist loobumise avaldusest, mille pärija on esitanud oma hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtule määruse nr 650/2012 artikli 13 alusel, ei tähenda avalduse esitamist teise isiku nimel, vaid on üksnes selle loobumisavalduse teatavakstegemine esimesena nimetatud kohtule.
- 53 Lisaks ei ole selles osas tähtsust asjaolul, et sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, näevad ette nimetatud loobumisavalduse kandmise kohturegistrisse, et kõik pärandi vastuvõtmise või sellest loobumise avaldused oleksid koondatud samasse kohta ja ühte kohturegistrisse, kust saab teha vastavaid päringuid.
- 54 Peale selle, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Bulgaaria õigus ei võimalda lasta kanda teise isiku avaldusi pärandi vastuvõtmise ja pärandist loobumise registrisse, siis tuleb käesoleva kohtuotsuse punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu praktikat silmas pidades tõdeda, et see kohus on kohustatud tagama määruse nr 650/2012 artikli 13 täieliku õigusmõju, nõustudes sellega, et põhikohtuasjas arutusel oleva pärandist loobumise avalduse edastab talle teine pärija, mitte see, kes esitas selle avalduse oma hariliku viibimiskoha liikmesriigis, ning jättes vajaduse korral kohaldamata mis tahes sellega vastuolus oleva riigisisese õigusakti sätte.
- 55 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimustele vastata, et määruse nr 650/2012 artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus see, kui juhul, kui üks pärija on lasknud oma hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtus registreerida avalduse sellise pärandaja – kelle

harilik viibimiskoht surma päeval oli teises liikmesriigis – pärandi vastuvõtmise või sellest loobumise kohta, taotleb teine pärija selle avalduse hilisemat registreerimist viimati nimetatud liikmesriigi pädevas kohtus.

Kohtukulud

- 56 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kümnes koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määruse (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist, artiklit 13

tuleb tõlgendada nii, et

sellega ei ole vastuolus see, kui juhul, kui üks pärija on lasknud oma hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtus registreerida avalduse sellise pärandaja – kelle harilik viibimiskoht surma päeval oli teises liikmesriigis – pärandi vastuvõtmise või sellest loobumise kohta, taotleb teine pärija selle avalduse hilisemat registreerimist viimati nimetatud liikmesriigi pädevas kohtus.

Allkirjad